

ILMA RAKUSA

A mocsaras tó

■ A mocsaras tó egy völgyben fekszik, kék kör, vadkék víz, oda kívánkozom. A tóba kívánkozom azonnal, mint ahogyan az egekbe is. Fejjel előre, azonnal, mindegy, hogyan, a puha tóba. Elragadtatni a sáros földről. Könnyen, kéken és hidegen. Kívánkozom. Vadul úszni, mint még soha, vadul és kéken, körbe-körbe. A parton csak fű.

Nem mozdulok. Vinne a kedvem, de csak állok megkötözve. A levegő hideg, nincs fürdőruhám. Önmagam tiltása váratlanul ér. Nélkülem fodrozódik a kék. Nézem a fodrozódó kéket, távoli álom.

Ezt álmodtam.

Mindig így álmodom.

Elernyedtem a báméskodástól. A puszta kék bámulástól, kint. Nem vagyok ott, nem vagyok bent a vízben. Ülök a strandon, a parton, ruhákban, csak a kisujjam vizes. Számolok valami kábeleket, ahelyett, hogy a vízbe ugranék. Csak ülök és ülök. Az aggályok eltarták a látóhatárt. A tó szürkén tátong. Szürke reggel. *Halkan*: Éjszaka volt a tavon.

Szürke novemberi reggel. Megmetszem a nyírfát. *Megtorpan*. Megmetszi ő saját magát. Meg kell tennem. Szép álmok! A toll az íróasztalon. A borítékok, a papírok, a prémes állatok, a famadarak, a törmelék, a hulladék, a por. Poros minden. Rendrakás, ha mondom. Négykézláb teszem az újságokat a zacskóba. A cirill betűset legalulra, régen elsárgult már. Talán kivirágzott egy vadhajtás az újsághalmon? A vibráló csodák, amelyekről beszélek, ijesztők, csak pihennek csendben. Pormacskák. Betűoszlopok. Tördelnek, törnek, morzsolnak, pihennek. Érzem a jelenlétüket. A párolgó szavak elkábítanak.

Ó. *Felnéz*. Egy harkály tollászcodik a nyírfán. A levelek maguktól lehullottak. Az ágfonatok finoman mozognak. Az ágvégeken egy-egy villa.

A cirill betűset legalulra, ha mondom. Orosz tűz. Összefolyik a skarlátszín. És én időt nyerek. Időt, ezen a szürke reggelen, a kék tó után, a tiltás áradása után, a láb és a fej megakadása után, a kedvem megtagadása után, a kimerült koponya után, a bolondság éjszakája után és így tovább. Edí eljön.

Ideje. Edí jön vagy nem jön.

A harkály. Edí.

Kiegészünk. Vagy mégsem.

Edí csuklyában, vagy mégsem.

Jön, egy lebegő álom után.

Beviharzik a szobába, mikor elfáradtam.

Nem mondok nemet. A sírásom fémesen kong.

A partról beszélek neki.

A harkályról kérdez.

A megegyezésre terelem a szót, különben nemsokára elválunk.

Az állapotomon álmélkodik.

Omoljunk egymásba?

Edi jön, ugye, mert különben nem jön már egyáltalán. Elnyelnek a bögések, dörmölgések és a hatalmas nagy fáradtság. Sírba tesznek. Nincs több fegyverem. Csak az elhaló képzelet.

Edinek jönnie kell. Van tej, kenyér, vaj. Beindítjuk a szél-gramofont. Edi sárga perlerinje lebeg.

Edinek meg kell tennie. Edi meg akarja tenni. Edi messziről jön. Kérlelhetetlenül mondja le. Előhív a rejtekemből. Néha elébe megyek.

Hány óra? Havazik? Nem, esik. Ragyognak a nyírfaágak. Túl sokat alszom. Túl sokáig álmodom. A kilencedik égből hullok le, aztán megdermedek a szárazban. Szemben működnek már a gépek. Felmorajlik a forgalom. Meg szeretném változtatni az írás helyszínét. Nem a harkály miatt. Az emlékek miatt. Megbújnak a függönyredőkben, és tavalyi hóval árasztanak el. Ez a kavargás megbolondít. Ki szeretnék menni a szabad ég alá. Ki szeretném teríteni a jelent. Ott fekszik, hosszú és széles. És üres. Hozzáférhető. Edi nem mondja: kiterítve a legjobb? A jelen szalaggá válik, és átlobog a jövőbe. Lobogni jó. Jobb, mint megtorpanni, majd leállni. Hozzá vagyok láncolva az íróasztalhoz, a mindennapokban bekötözöm magam, elszigetelődöm, elhalványulok, elszáradok. Ez vagyok én. Hogy? Ingatag térdeken, a cukoradaggal a tás-kámban. Most kell a cukor, ha mondom.

Delet üt az óra.

A harkály is üt.

Harkály, Edi. Ez a gyengeség a lábamban! Már megint kába vagyok. Kint ömlik az eső. Kalapál a járdán, túlharsogja a megszokott lármát. Ritka jelenség. Mondom neked, Edi, esőben állni – ez nem én vagyok. Csuumovizesen a felhőzsilipek alatt? Azt már nem! Gondolatban látom, ahogyan elsodródik az íróasztalom. És hova, kérdem én téled? A juhocska morog, Apollinaire bosszút forral, az íróasztali népség felkapja a fejét. Mindenről nekem kell gondoskodnom. *Nevet.*

A könyvek harapnak. A kövek csillognak. A ceruzák kaparnak. Sebhely. *Nevet és üvölt egyszerre.* Sebhely.

Nyugodtabban: Kutyanylev. Nem tudom elmondani. Edi, nem tudom elmondani, mi nyomaszt. Az újsághalmok, a levelek, jobbra-balra, itt-ott. Dobj rá egy téglát. Úgy. Suttogd a választ a telefonba. Úgy. A mocsaras tóról hallgass. Pötyögd be, hogy a harkály... Légy lágy. Mint az eső. Mint egy burok. Meséld el magad. *Szünet.*

Meg is teszem. May vagyok és Ann és Laure és Max és a csikófrizurás gyermek.

Elégett a hajam a napon. Fodrász vagyok, idomár, fergegeges taps szól, éneklek, amíg csak bírok, rózsákat dobálnak.

A fej fáradt, a száj telhetetlen.

Telhetetlen Asztrahánban és itt is. Ez a lényeges. Mint egy idegen testben élő vakond, kimászom, és leköp a nap. *Szünet.* Boruljak lángra? Laure iránt, aki mezítláb futott versenyt? Aki vörös haját lobogtatta a szélben, és szíve repülőre emelte? Ahogyan vágya őt a felhőkbe csalta, Párizsba, és új hangokkal hozta vissza? Izetnek hívták, megcsókolta őt a magasban. Ekkor felszívódtam. Ez aztán kielégített, mint egy nyári kaland, mint egy mérhetetlen kotta. Egy ideig. *Halkabban.* Izet eltűnt, Laure a lepedőn feküdt.

Így történik ez, ebben a mimikriben. Vége, és rád hull az élet zápora. Egyedül vagy. *Szünet.*

A szó, Edi. A megfelelő szó? Tudom én azt? A sorok végén? Jössz te, Edi? Egyedül. A harkály. Hallod? Nem a mocsaras tóról beszéllek. Az már elmúlt. Az eső veri az ablaktáblákat. Rólunk beszéllek. A cirill betűset legalulra, Edi.

Együtt sodródunk.
 Repül az öklöd.
 Repülnek a vállaim.
 Repül a nyakad.
 Repülnek a szempilláim.
 Repül a kalapod.
 Repülnek a szemgolyóim.
 Repül a hátad.
 Repülnek a csizmáim.
 Repül a hasad.
 Repül a mellem.
 A vágyak is, ugye, Edi?

A harkály. Kopog. Ez a nyírharkály, szemtelen fajzat. Vidám, szemtelen és hangos. Ügyet sem vet az esőre. Eső.

Kinézek, látom az agyamat vízben. Dühöng és önt. Között vagyok. Magamban, mélyen. *Megtorpan*. Képtelenség. Rövidesen elkezdek tutajokról locsogni.

Megváratsz, Edi. Óráról órára. Hányadik változat? Hányadik eső? Legyek rapszodikus? Laure-ra vigyáztak a fecskék, és ő csak feküdt, hangtalanul, míg a panaszok ki nem törtek belőle, majd éjjel-nappal futott velük a versenyen.

Késő, Kicsi. Te választasz. És készülj fel mindenre. Tudod, milyen vagyok, ha elkap az utálat. *Megtorpan*. *Halkabban*: Ah, egyre később.

Szükségem van valami édesre. Cukor, ha mondom. Reszket a térdem. Gyorsan, az adagot, ameddig a szív ver.

A harkály? A szív?

Hallak?

A zacskó az ajtó előtt áll. Benne az újságokkal. A cirill betűs legalul. Ne ijedj meg. Ne döfj bele az ernyőd hegyével. Megszabadultam ezektől a betűktől. Hagyd most ezt. Ne kavarj fel.

Ne kavarj fel, ha mondom.

Hideg a kezed.

Vedd le a sapkádát.

Mit bámulsz a villanykörtére?

Fehérek a füleid.

Miért játszod a hülyét?

Gyere be, és ne kavarj fel.

Félelem?

Ne kavarj fel.

A töltés, a lámpások, ne kavarj fel.

Emlékszel még, hogy akkor?... Későnél is később, átzokog, végigsöpör a pillanat, és egymás mellé rakja a koponyáinkat, mint egy rémálomban. Te mindig is fásasztottál engem. A pusztító elvárásaid. A módszereid. Tegnap így, ma úgy. Egy második Max. Ne kavarj fel.

Jobb volna várni, mint nem várni? Szívveréssel és kipirulva, sok fekete teával és a megkoronázás ígéretével és. Amíg a tűz elhal. Elhal. *Halkan*: Ne kavarj fel.

Halk zümmögés: Nem zöld már a lóhere,
 és most fáj a kenyere...

Hányadika van ma? Ezek a harkályok nem mondják meg. A várakozás nem ismer kelteztést, csak órákat, perceket, másodperceket. Sebeket. Kutyanap, az eső ver. Sehol egy lyuk a felhőkben.

Főzz nekem valami édeset, Kicsi. Lekvárral. Porcukorral. És forró habbal. Lenyalom az ujjaidat. Megkavarom neked a tésztát. Pénteken? Ne aggódj, nem tizenharmadika. Megkavarjuk a tésztát. Kavarjuk. De nem kavarodunk fel. Nem fel. Fel.

Fel? *Felriad. Süvölt a telefon. Felveszi a kagylót, majd szó nélkül leteszi. Majdnem súgva:* A tavam voltál, a kék köröm. Mély és jó. Jöttek a harkályok és az orkánok. Jeges a tó.

Jim

■ Férfi

Tücsök nélkül nem bírom ki.

Nő

Hogy érted?

Férfi

Mikor a fenyőkoronában ciripel, magamhoz térek. Fűrészselése kijózanít a kábultságból. Mintha a fogzománcomon fűrészelné.

Nő

Egyáltalán mikor vagy magadnál? A hőségen nem múlhat. Bár forróság van, mint a pokolban, átkozott izzadságfürdő.

Férfi

Ez az.

Nő

Csak semmi kifogás!

Férfi

A tücsök nem kifogás. Éberre fűrészelsz, és kész. Amúgy csak lötyögnék. S a lazázás még enyhe kifejezés. Hallod ezt?

Nő rövid szünet után

Mit?

Férfi

Újból rázendített.

Nő

Újrakezdte. Ez egy monoton vakarózás, cirip-cirip-cirip-cirip, mindjárt megőrülök.

Férfi hallgat

Nő

A ház szerencsését egy tücsöktől várni, ez is csak neked juthat eszedbe.

Férfi
A szerencsére nem gondoltam. Csak a hőségre.

Nő *elgondolkozva*

Hol is volt még ilyen hőség, világos ragyogás és forró szél? A tenger fehér volt és én lepedő nélkül aludtam, meztelenül. A redőnyön nem hatolt át a fény, a kádhoz botorkáltam a csempén, langyos víz folyt a csapból, de legtöbbször nem folyt, a macska ült mozdulatlanul és a hangok csak este hatoltak be, a szomszéd egy slágert dúdolt, fecskehangok, fecskehangok mindenhol. Felhúztam a redőnyt, hogy láthassam a fecskéket. Aztán valamikor, teljesen hirtelen, eltűntek egy utolsó cikkanással.

Férfi
Fiatal voltál.

Nő
Lehet.

Férfi
Egy augusztusban történt, az öbölben.

Nő
Lehet.

Férfi
A rozsdavörös házban.

Nő
Lehet.

Férfi
A macskát Chérie-nek hívták.

Nő
Lehet.

Férfi
A szomszéd meghalt.

Nő
Lehet.

Férfi
És Jim?

Nő
Jim? *Halkan*: Szinte kívánta a halált. Mindig is a sötét oldalon állt.

Férfi
Vörös hajú. Emberszabású. Jim a dög és Jim az ász, Jim a rím, Aranyszájú Jim a tengereken.

Nő
Mit feltűnősködsz?

Férfi
Mesélj.

Nő
Mintha olyan könnyű volna. Jim nincs már. Minden apró bizonyosság elveszett. *Rövid szünet után:* Mindig szabadon lógtak a kezei. Nagy kezek, amelyek pakolni tudtak. Amikor halat pucolt, a pikkelyek forgácsokként hullottak szét. A labdát a fecskékig hajította. Sarlójai egykettőre leszedték a futókörtét. Csak a ceruzát tartotta mereven.

Férfi
Tovább.

Nő
A hangja durva volt. *Dadog.* De törékeny. Egy jobb világról beszélt törékeny hangon. Hittem neki.

Férfi
A törékenység jó.

Nő
Hittem neki, hogy eljön még az igazság ideje. Izzott bennem a hit. Csüggttem ajkain, mint egy elvarázsolt kislány. *Keményen:* Így történt ez.

Férfi
És történt még valami.

Nő
Csend legyen!

Férfi
És történt még valami.

Nő
Történt még valami. Igen. Nem, elég most. *Nevetve:* A naplemente vaníliaillatú volt.

Férfi
Magának. Miért nem borsillatú? *Hangosan:* „Muzsikáló, csengő fények inganak benned.”

Nő
Tessék? Vanília?

Férfi
„Inganak benned.”

Nő
A pirosnak zöld széle volt. A zöld elsüllyedt a feketében.

Férfi
És a vanília?

Nő
Csend legyen! A feketében voltak árnyalatok. És éjszaka ciprus-, puszpáng- és mentaillat lett.

Férfi
Mint ahogyan itt is.

Nő
Lehet. Vagy mégsem. A tenger moszatillatú volt. A tenger nem aludt éjszaka. Hideg volt és puha. Nedves homoktól slattyogott a cipőm. A sziklapart, a mentóbója. A dagály csipkeszegélye.

Férfi
Te nem úszol jól.

Nő
Megmentett Jim a fulladástól? Ki onnan, gyorsan, gyorsan... Vele együtt a mélységbe...

Férfi
Hólyagmoszat. Szürkésfekete sziklák. Egy strandkutyá orral a tengernek csahol. Egy férfi és egy lány.

Nő
Csend legyen, mit avatkozol bele?

Férfi
Látlak. Nem téged, a kutyát. Odaszalad kettőjükhöz. Üldözi őket, mint egy ugráló nyúl. Megszimatolja a vörös hajú férfit. Aztán nagy ívben szalad visszafelé. A lány megrázza magát.

Nő *összerezzen*

Férfi
A sziklákhöz botorkál. A férfi mögötte. Ezalatt a kutya dühös mancsaival a homokot kaparja, tapogatja, turkálja.

Nő
Ki zokog?

Férfi
A férfi a lány vállalai köré fonja a karját. A lány csak most kezd el zokogni. Egy mély sóhaj után zokogni.

Nő
Elfelejtetted a hullámtörést. A bálnafelhőket. A sötét látóhatárt. Alig értünk az utca naposabb oldalára, máris árnyékos lett. Alig értük el a ház küszöbét, amikor a vihar elkezdett tombolni.

Férfi

A villám a 76-os számú házba csapott bele.

Nő

A folyosón feküdtem összeszorított szemmel, felcsavart törölközővel. Felcsavart újsággal. Mígnem elaludtam.

Férfi

Mígnem átizzadva keltél fel az ágyból.

Nő

Ott ült Jim keresztbe tett lábakkal, előtte egy darab fehér papír. Ma meleg lesz, azt hiszem. Megyek bélyeget vásárolni. Elment, én pedig a másik oldalamra fordultam.

Férfi

Aludni, azt tudsz.

Nő

Csend legyen! Aludni akarni tudok inkább. Minden rendben, ameddig az alvás tart. De nem tart hosszan sosem.

Férfi

Homok... Erőtlően csúszott el a küszöbön...

Nő

Küszködött. De nem tart hosszan sosem.

Férfi

Ha tartana az alvás, technikai értelemben sosem öregednénk.

Nő *magának*

Tehát mégsem temeti el a kedd a hétfőt.

Férfi

Ha tartana, akkor egészen közel volna a múlt. Jim a havannáját szívja. A kék karikák felszállnak a paradicsomba. Közben leüt egy skorpiót.

Nő

Felemeli a cipőt: reccs és placcs. *Nevet.*

Férfi

Ez aztán az igazságosság! *Nevet.*

Nő

Hol maradnak a skorpiók? Te és a tücskeid. Reccs és placcs, mondom én neked, hogy ha hirtelen védekezel a tüske ellen, az beindít.

Férfi

Tüske. *Kopog az ujjával a faasztalon.* Egyszer tüske, egyszer gyöngye. Vannak – psszt – hallod? – Változatok, és amikor nem pusztítom el, megvan rá az okom. Megvan az okom rá, hogy ciripeléssel kezeljem magam. A tornácon, mikor álmodom, elmúlik...

Nő

Csend legyen! *Magának*: Egy gyors nevetés rossz fogai. Bosszú, gürcölés, ütközés. E három szó kalamajkája, a háromszög, amelyikbe mindenki beleütközik. Maradványok mozognak még. Mozognak még. A hőség miatt. Semmi értelme rátapadni, mint egy pióca. A tenger most a legpuhább. Széles jólét. Pont és tenger. De ez a hármaskacat! Keresek és... Kettő marad. A csikorgó és egyenes kétszög. *Benyúl a kezével a zsebébe*. Ah, ez a szappan. Meg kell vizsgálni a sötétben, hogy krémes-e. A has egyik petyhüdt redőjében. És ott nyugodtan. Nem szabad belenézni, érezni kell. Megtapintani. Így születni, hol van itt az igazságosság? Erdő, mező, tető. Fertő. Bor van az arcomon. Két út a három jelen. A has a legpuhább. Meggondolom még. Kettő – az a gondolat. Három... A munka. Hulla, amaz. Van még mit enni ott? Kell hogy legyen sárga halászlé. Mégiscsak jó, hogy van egy hűtőszekrényünk. Leves, aztán ágy, sárgamaszatos szájjal. Pihenő helyzetben, mozdulatlanul. A kétszög sarka. Alvás. Alvás, duzzadó torokkal. Mi. Lelkiismeret-furdalás. Meg kell szabadulnom tőle. Meg kell ölnöm a tücsköt. Közöttük vagyok. Hol? Egy kis időre van szükségem – ez minden. Kései hosszanalvó fekszik az egyesen. Egészen természetesen. Szélesen és mérészen. Csak semmi megjelölt kártya, mint akkor. Ideje. A borecet receptje azután jön. Még akkor is, ha örülten nehéz. Határ, bukás... De először a leves. *Hirtelen körbenéz, majd hangosan*: Jössz?

Férfi

Magának: Megbolondult. *Aztán hallhatóan*: Hozd ide az ikerfurulyát.

Visky Anna fordításai

Ilma Rakusa – Költő, író, műfordító és esszéista, a Zürichi Egyetem szlavisztika tanszékének megbízott előadója. Rimaszombatban, a mai Szlovákiában született 1946-ban magyar anyja és szlovén apa gyermekeként. 1951 óta Zürichben él. Könyveit németül írja, de szorosan kötődik a magyar nyelvhez és kultúrához. 2009-ben a *Rengeteg tenger* című könyve kapta a legrangosabb svájci könyv nagydíját, a Schweizer Buchpreis. Magyar nyelven megjelent könyvei: *Lassabban!* (ford. Fürjes Gabriella, Jelenkor, Pécs, 2010.), *Rengeteg tenger* (ford. Kurdi Imre, Magvető, Bp., 2011.). Közel húsz önálló kötet szerzője, ezeken kívül több kötetet fordított, főként orosz és magyar nyelvből. *Jim* című, hét dramolettet tartalmazó kötete 1993-ban jelent meg a frankfurti Suhrkamp kiadónál.